

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา DEVELOPMENT PARTICIPATION ADMINISTRATIVE MODEL OF EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รัชชัย พิกุลแก้ว¹

อมรชัย ตันติเมธ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา มีขั้นตอนประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 แห่ง (2) การสร้างรูปแบบ (3) การตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน และประเมินรูปแบบโดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 185 คน และ (4) การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1) ได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีส่วนประกอบของรูปแบบ 4 ส่วน คือ

(1) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ การใช้กระบวนการทางภาวะผู้นำ การสร้างแรงจูงใจ กระบวนการติดต่อสื่อสาร กระบวนการปฏิสัมพันธ์ กระบวนการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย และกระบวนการควบคุมการปฏิบัติงาน

(2) ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่หนึ่ง เป็นองค์ประกอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 2 ระบบย่อย คือ ระบบย่อยด้านโครงสร้างและระบบย่อยด้านองค์กรบุคคล องค์ประกอบที่สอง เป็น องค์ประกอบภายนอกในด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ บุคคลที่มีส่วนรวม เรื่องที่มีส่วนรวม วิธีการมีส่วนร่วม ขั้นตอนการมีส่วนร่วม และระดับการมีส่วนร่วม

(3) แนวทางการนำรูปแบบการไปใช้ มี 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อม การนำรูปแบบไปใช้ และการนิเทศ กำกับติดตาม

(4) เงื่อนไขของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้รูปแบบ ส่วนที่ 2 คือ แหล่งที่มาของปัจจัยซึ่งมี 3 แหล่งคือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ร่วมงาน และผู้รับบริการ

¹ นิสิตปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร., ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

Abstract

The purpose of this research was development a participation administrative model of educational service area office. It was processed by a research and development approach. Which consisted of 4 steps as follows: (1) a study of state conditions and problems through a document any study and field study of 3 area offices. (2) a construction of the model (3) a verification of the model by 11 expert and an evaluation of the model by 185 area office directors and the final improvement of the model. The research instruments were interview guide, a questionnaire and an evaluation from. Data were analyzed by content analysis and descriptive statistics.

The research results were as follow:

1) The model composed of 4 parts

The 1st part was the 7 participative principles which were leadership process use, motivational force, communication process, interaction influence process, decision making process, goal setting and control process.

The 2nd part was the participative management system which consisted of education in and participative management dimension.

The 3rd part was an Implementation process which consisted of 3 factors. They were preparation, implementation process and control.

The 4th part was conditions of a the participative management model which composed of successful and obstacle factors and there sources of factors (superordinate, subordinate and participants)

2) The developed model was evaluated at a high level by experts and area office directors to be suitable and possible for implementation.

Keyword: Development participation administrative model of educational service area office

บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำคัญยิ่งในองค์กร การจัดให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้นั้นไม่อาจกระทำได้อาศัยขาดทรัพยากรมนุษย์ (De Cenzo & Stephen, 1994) สังคมของมนุษย์เป็นสังคมที่มีการรวมตัวเป็นหมู่เป็นเหล่า มีการรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดต่างๆ ตั้งแต่หมู่บ้าน เมือง ประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบและระเบียบสังคม เพื่อสามารถดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อความอยู่รอดและเกิดความก้าวหน้าในชุมชนนั้นๆ ความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบและระเบียบเพื่อการดำเนินการต่างๆ ของสังคม มนุษย์ คือ สาเหตุที่ก่อให้เกิดสถาบันสังคมและการบริหาร สังคมมนุษย์มีกิจการที่จะต้องดำเนินการร่วมกันหลายอย่าง กิจกรรมสังคมแต่ละด้านมักจะมีสถาบันทางสังคมแต่ละประเภทรับผิดชอบ เช่น ครอบครัว วัด โรงเรียน หรือองค์กรต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน อำนาจความสะดวกและบริการเพื่อประโยชน์สุขของสมาชิกประชาชนและเพื่อความเจริญ

ของสังคมนั้นๆ สถาบันทางสังคมที่จัดตั้งในรูปแบบสถาบันและองค์กรต่างๆ เหล่านี้ จะดำเนินการกิจได้ตามที่สังคมมอบหมาย จำเป็นต้องมีการจัดองค์กรที่เหมาะสมกับลักษณะของการบริหาร จึงเป็นวิธีสำคัญในอันที่จะนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2544) การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถทำหน้าที่หรือมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะมีปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ความจริงที่ปรากฏและข้อค้นพบจากการวิจัย แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า รากฐานสำคัญของปัญหาคือคนไทยขาดภูมิปัญญาในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ บุคคลระดับผู้บริหารจำนวนไม่น้อยยังขาดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ขาดภาวะผู้นำ ขาดความรอบรู้ ในสภาวะการณ์และกลยุทธ์ในการบริหารอย่างพอเพียง (รุ่ง แก้วแดง, 2542 ; ประเวศ วะสี, 2541)

การบริหารกิจการใดๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะในโลกยุคใหม่มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้สถานประกอบการบรรลุตามเป้าหมายทางธุรกิจ รวมถึงสถานศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาเช่นเดียวกัน จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ นั่นคือ คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) หลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 8 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 9 กล่าวว่า การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทศึกษามีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

ในส่วนการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามนัยมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.

2546 กำหนดไว้ว่า ในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และมาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36 และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

3. รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายใน ของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

ตามวรรคหนึ่ง มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานให้เป็นไปตามนโยบายแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงในกรณีที่มีกฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการไว้เป็นการเฉพาะ การใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวให้ดำเนินถึงนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรืออนุมัติแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงด้วย

จะเห็นได้ว่า สาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสูงมาก การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์กรในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังก็คือ การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือการปฏิบัติภารกิจต่างๆ จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความผูกพัน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2537) การเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคล จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาพรวม (Gustavo, 1992) ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกับงานหรือองค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2545) หากมีการตัดสินใจ

ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกพันหรือที่ตกลงใจร่วมกัน จะมีความสัมพันธ์กันโดยการมีส่วนร่วม ความเกี่ยวข้องผูกพัน และข้อผูกมัดหรือตกลงใจร่วมกัน จะทำให้มีประโยชน์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ อย่างมากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะเดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชารู้หรือไม่

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูงตลอดจนผู้เข้าร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการหลายประการ (ถวิล มาตรฐาน, 2545) คือ เป็นการระดมสรรพกำลังจากทรัพยากรมนุษย์สามารถนำเอาประสบการณ์ ความรู้และทักษะของแต่ละคนมาใช้ ทำให้คุณภาพการตัดสินใจสูงขึ้น ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ทำให้เกิดพันธสัญญาพร้อมที่จะให้เกิดการตรวจสอบ ตลอดจนช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการนำไปปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์ เป็นการสร้างวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในทีมงาน

และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในองค์กร เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล กลุ่มบุคคลเพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีพและแสวงหาแนวทางพัฒนาวิชาชีพของตนเองเป็นการลดการต่อต้านและปรับเปลี่ยนไปสู่แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายเป็นความรับผิดชอบหรือสิทธิของผู้ร่วมงานทุกคน การมีส่วนร่วมเป็นหลักการหนึ่งตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2549) พบว่า ตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา การทำงานในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นรูปแบบคณะกรรมการ คือ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในบทบาทของคณะกรรมการเหล่านี้ ถ้าได้ผู้มีความรู้ ความเข้าใจที่จะมาขับเคลื่อนการกระจายอำนาจ จะพาให้องค์กรหรือการบริหารจัดการประสบความสำเร็จทั้งการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เป็นไปในทิศทางที่ควรจะเป็น

ดังนั้น การขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย จึงควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีขั้นตอนของการพัฒนาแบบ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาและปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาแบบ 3) การตรวจสอบรูปแบบเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบ 4) การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โดยการพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน
ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้
แนวคิดการบริหาร 4 ระบบ ของไลเกิร์ต (Likert,
1967) โดยใช้ระบบที่ 4 ระบบให้กลุ่มมีส่วนร่วม
ประกอบด้วย 7 หลักการ ดังนี้ 1) การใช้กระบวนการ
ทางภาวะผู้นำ (Leadership Process Use) 2) การสร้าง
แรงจูงใจ (Motivational Force) 3) กระบวนการ
ติดต่อสื่อสาร (Communication Process) 4)
กระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interaction Influence
Process) 5) กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making
Process) 6) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting)
7) กระบวนการควบคุมการปฏิบัติงาน (Control Process)

ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาใน 2
องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประกอบด้วย (1) ระบบย่อยด้านโครงสร้าง
ประกอบด้วย อำนาจหน้าที่การตัดสินใจสั่งการ
กฎระเบียบและการสื่อสาร (2) ด้านองค์กรบุคคล
ประกอบด้วย คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการ
ศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการติดตาม
ตรวจสอบประเมินผลและนิเทศการศึกษา

2) องค์ประกอบภายนอกในด้านการมีส่วนร่วม
ศึกษาใน 5 ส่วน ดังนี้ (1) บุคคลที่มีส่วนรวม
(2) เรื่องที่มีส่วนร่วม (3) วิธีการมีส่วนร่วม (4)
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (5) ระดับการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบการบริหาร
แบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้
ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การเตรียมความพร้อม การ
นำรูปแบบไปใช้ และการนิเทศ กำกับติดตาม

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขของรูปแบบการบริหาร
แบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค โดยศึกษาจากผู้
มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ส่วน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 185 แห่ง ที่ใช้เป็นผู้
ตรวจสอบรูปแบบเชิงปริมาณ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา
ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการปฏิบัติ
(Best Practice) 3 แห่ง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและ
ปัญหาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้วยการศึกษา
ภาคสนาม

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตรวจสอบ
รูปแบบเชิงคุณลักษณะ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
11 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่ม
ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางด้านบริหาร
การศึกษา จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น
ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 5 คน
ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อใช้ในการ
ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของ
รูปแบบ

2. ขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการวิจัย
ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและ
ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การศึกษาและการสังเคราะห์เอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดใน

การวิจัย

ขั้นตอนย่อยที่ 2 ศึกษาภาคสนามในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี 3 แห่ง ที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนย่อยที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การยกร่างรูปแบบ

ขั้นตอนย่อยที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉบับร่าง 1 (Tentative Model 1)

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน

ขั้นตอนย่อยที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉบับร่าง 2 (Tentative Model 2)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative) ด้วยวิธีการประเมินรูปแบบโดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 185 คน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้

1. ทดลองใช้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

2. แก้ไขปรับปรุงและพัฒนาเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์ เป็นขั้นตอนการนำผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ประเภท 5 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบศึกษาเอกสาร แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบศึกษาเอกสารทางวิชาการ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ฉบับที่ 2 แบบศึกษาเอกสารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 แห่ง ในส่วนของเนื้อหาที่เป็นเอกสารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ได้มีการปฏิบัติหรือดำเนินการ

2. ศึกษาข้อมูลภาคสนาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 แห่ง ที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. แบบประเมิน แบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณลักษณะและรูปแบบเชิงปริมาณ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีจำนวน 2 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการประเมินเพื่อหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางสาขาบริหารการศึกษาจำนวน 11 คน ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Eisner, 1976; อุทุมพร จามรมาน, 2541)

ฉบับที่ 2 แบบประเมินรูปแบบ โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินเพื่อหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา จำนวน 185 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

- (1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา มีขั้นตอนประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 แห่ง
 - (2) การสร้างรูปแบบ
 - (3) การตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน และประเมินรูปแบบโดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 185 คน และ
 - (4) การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ
- เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย

ผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และตอนที่ 3 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเป็นไปตามคำถามการวิจัย โดยมีสาระดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยยึดหลักการกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษา โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไว้ดังนี้

1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4) กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6) ประสานการระดับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา

11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไประหว่างสำนักงานภาคีรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

1.2. สภาพปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1.2.1 สภาพปัญหาระดับองค์กร พบว่า

1) ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันระหว่าง

หน่วยงานระดับสูงและหน่วยงานระดับปฏิบัติ และหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ขาดความร่วมมือกันของการบริหารจัดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาารร่วมกันระหว่างหน่วยระดับเดียวกัน ประชาชน ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3) วัฒนธรรมองค์กรไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

4) นโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานระดับสูงที่กำหนดให้เขตพื้นที่ต้องดำเนินการและรายงานผลเป็นไปอย่างเร่งด่วน

5) ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายงบประมาณ

1.2.2 สภาพปัญหาระดับบุคคล พบว่า

1) ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎีสมัยใหม่ เช่น การกระจายอำนาจ กระบวนการทำงานกลุ่ม หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

2) บุคคลในองค์กรขาดความรักความสามัคคี การร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3) ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่หรือบทบาทหน้าที่

4) ลักษณะนิสัยคอยพึ่งพาผู้อื่นคอยฟัง และปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้ที่มีอาวุโสมากกว่า และคุ้นเคยกับการรับคำสั่ง เป็นผลมาจากระบบการปกครองดั้งเดิมของคนไทยเป็นระบบอุปถัมภ์

5) ทักษะคิดของบุคคลต่อการมีส่วนร่วม เช่น ไม่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเข้าไปมีส่วนร่วม เคารพและเชื่อฟังในระบบอาวุโส ความเชื่อว่าทำงานคนเดียวดีกว่าทำงานร่วมกันหรือการทำงานกลุ่ม

6) มีความรู้ ความสามารถและศักยภาพด้านต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ

7) ระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ข้าราชการมีแนวโน้มชอบทำงานในสำนักงานมากกว่าติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

8) ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นการเสนอผลสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ คือ

1) การกำหนดเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ไว้ให้ชัดเจน และมีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้จริง

2) ความสัมพันธ์เชิงบวก (ความจริงใจและไว้วางใจซึ่งกันและกันของผู้ร่วมงาน ความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญขององค์การ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความรักใคร่กลมเกลียว)

3) การสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการทำงานโดยยึดผลประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก

4) ความร่วมมือกันของผู้ร่วมงานในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ

5) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

6) การปฏิบัติตามมติหรือข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มหรือขององค์การ

7) ระบบการติดต่อสื่อสารภายในองค์การอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ คือ

1) ผู้มีส่วนร่วมไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะต้องปฏิบัติ

2) ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

3) เวลาของการเข้ามามีส่วนร่วมไม่ตรงกัน

4) ความแตกต่างของระดับการศึกษาของผู้เข้ามามีส่วนร่วม

5) ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่จะต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนหรืองานที่เข้ามาจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) บุคคลในองค์การขาดความรักความสามัคคี การร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดของรูปแบบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญและจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับบุคคลทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ซึ่งนำไปสู่การบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มี 7 หลักการ ดังนี้ 1) การใช้กระบวนการทางภาวะผู้นำ 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) กระบวนการติดต่อสื่อสาร 4) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ 5) กระบวนการตัดสินใจ 6) การกำหนดเป้าหมาย และ 7) กระบวนการควบคุมการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบทางสังคม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องใช้วิธีการบริหารจัดการ

องค์การให้สัมพันธ์สอดคล้องระบบที่ใหญ่กว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงต้องเป็นบริหารในเชิงระบบ โดยการบริหารจัดการใน 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มี 2 ระบบย่อย ได้แก่ (1) ระบบย่อยด้านโครงสร้าง (2) ระบบย่อยด้านองค์คณะบุคคล โดยแต่ละระบบย่อยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ระบบย่อยด้านโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

อำนาจหน้าที่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามอบอำนาจหน้าที่ใน 7 กลุ่มงาน คือ กลุ่มอำนาจการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบภายใน หรืออำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้มอบหมายเป็นการเฉพาะให้กับผู้ร่วมงาน คือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มงาน นำไปปฏิบัติพร้อมกับความรับผิดชอบและการตัดสินใจสั่งการภายในขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้

การตัดสินใจสั่งการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีอิสระ แต่ต้องไม่ขัดต่อขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติ และเป็นไปตามหลักนิติธรรม รวมทั้งการให้อำนาจในการตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการ ที่มีความคิดเห็นหรือมติที่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่ต้องตัดสินใจร่วมกัน

กฎระเบียบ ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องกฎระเบียบ ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎหมายพระราชบัญญัติ กฎระเบียบตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องรับโทษตามความผิดที่ได้กำหนดไว้ 2) เข้ามามีส่วนร่วมในทุก

ขั้นตอน (ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์)

การสื่อสาร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสื่อสารกับผู้ร่วมงานทั่วทั้งองค์การ เป็นการสื่อสารสองทาง ระหว่างผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมงานกับผู้ร่วมงาน ด้วยวิธีการสื่อสาร 2 วิธี คือ 1) การสื่อสารอย่างเป็นทางการ โดยการสื่อสารผ่านตัวแทน และการสื่อสารโดยตรงไปยังผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล กลุ่มบุคคล หรือทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ฯ 2) การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะพูดคุย สอบถามโดยทั่ว ๆ ไปกับผู้ร่วมงาน

(2) ระบบย่อยด้านองค์คณะบุคคล ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ 1) กำกับ ดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 2) ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา 3) ประสาน และส่งเสริมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา 5) ประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมเข้าเรียนในสถานศึกษาและการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเข้าเรียนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี 6) ดำเนินการให้เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับอายุย่างเข้าปีที่ 7 จนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 ได้เข้าเรียนใน

สถานศึกษา 7) จัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้รวมทั้งเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ข้างต้น ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่จะมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 สรุปได้ดังนี้ 1) พิจารณากำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งกำหนดจำนวนและอัตราตำแหน่ง และเกลี่ยอัตราค่าจ้างให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารงานบุคคล ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่ ก.ค.ศ.กำหนด 2) พิจารณาให้ความเห็นชอบการบรรจุ และแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่ 3) ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 4) พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ตามที่กำหนดไว้พระราชบัญญัติ 5) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนา การเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ การปกป้องคุ้มครองระบบคุณธรรม การจัดสวัสดิการ และการยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา 6) กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา 7) จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา 8) จัดทำรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอ ก.ค.ศ. 9) พิจารณาให้ความเห็นชอบเรื่องการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของผู้บริหารของหน่วยงานการศึกษา 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่น หรือตามที่ ก.ค.ศ. มอบหมาย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่จะมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ โดยสรุปได้ดังนี้ 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมากำหนดในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการบริหารและการดำเนินการของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา 2) กำหนดแนวทางการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยการบริหารและการดำเนินการของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา 3) พิจารณาแผนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา 4) ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการบริหาร และการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ 5) รับทราบผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการบริหาร และการดำเนินการตามแผน และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 6) ส่งเสริมให้มีการประสาน ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่จะมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการนำเสนอองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง

จะทำให้การดำเนินงานนั้นไม่เป็นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ

(1) **บุคคลที่มีส่วนร่วม** ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน และรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการกลุ่มงาน 2) กลุ่มปฏิบัติการ ประกอบด้วยบุคลากรทั้งหมด 3) กลุ่มผู้รับบริการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และ 4) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคณะกรรมการเขตพื้นที่ฯ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชน

(2) **เรื่องที่มีส่วนร่วม** ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่บริหาร เข้าไปมีส่วนร่วม 5 หน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมและการบริหารจัดการสารสนเทศและในส่วนของอำนาจหน้าที่ (ภาระงาน) เข้าไปมีส่วนร่วมใน 7 งาน คือ งานกลุ่มอำนาจการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน และหน่วยตรวจสอบภายใน ในส่วนของการมอบหมายงานขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(3) **วิธีการมีส่วนร่วม** ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็น 2 แนวทาง คือ การเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาขอเชิญผู้ร่วมงานทุกคนหรือที่ได้รับแต่งตั้ง เข้าร่วมประชุมเพื่อแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ให้ทราบหรือให้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน และการเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน ในรูปของ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการโครงการต่าง ๆ

(4) **ขั้นตอนการมีส่วนร่วม** ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ดังนี้ ร่วมระดมความคิดเห็นในการเสนอทางเลือกที่เหมาะสม ร่วมปฏิบัติตามแนวทางที่สำนักงานเขตพื้นที่ฯ หรือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้แนวทางการดำเนินการไว้ ร่วมประเมินผลการดำเนินงานพร้อมรายงานผลต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามลำดับ และร่วมรับผิดชอบและผลประโยชน์ร่วมกันจากผลที่เกิดจากการดำเนินงาน แต่ไม่ได้ให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนในการตัดสินใจอย่างแท้จริง เพียงแต่ให้ตัดสินใจตามที่ได้รับมอบหมายให้ทำได้เท่านั้น

(5) **ระดับของการมีส่วนร่วม** ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในภาระงานด้านต่าง ๆ โดยวัดระดับการเข้ามามีส่วนร่วมได้ดังนี้ การวัดระดับการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในทุกครั้ง ทุกโครงการ ทุกกิจกรรมที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการ ส่วนการวัดระดับการมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมจนการดำเนินการบรรลุผลสำเร็จ เป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่ฯ แต่เมื่อมองในภาพรวมแล้วพบว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะผู้

ส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้

ในส่วนของแนวทางการนำรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การเตรียมความพร้อม
- 2) การดำเนินการตามแนวทาง
- 3) การประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้
- 4) การรายงานผล

ส่วนที่ 2 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัด เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นนโยบาย กฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติ โดยมีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุมชัดเจน

2) มีการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดตามมิตร และ ประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการศึกษามากน้อยเพียงใด

3) จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้ในการศึกษาและเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไปในอนาคต

4) สร้างความรู้ความเข้าใจทุกขั้นตอนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อการขยายผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่อไป

5) กำหนดคำพรรณนางาน (Job description) บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน

6) รัฐบาลต้องกำหนดให้เป็นนโยบาย และ หรือมีการกำหนดเป็นกฎหมายให้องค์กรเอกชน

บริษัทห้างร้าน ชุมชน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษา

7) สร้างวัฒนธรรมองค์การรูปแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม

8) กระจายอำนาจอย่างแท้จริงให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในทุกด้าน เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

9) สร้างความตระหนักให้แก่ ผู้ร่วมปฏิบัติงาน ผู้รับบริการ เกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขของการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เป็นการนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ คือ

1) กำหนดตัวชี้วัดเงื่อนไขความสำเร็จให้ชัดเจน

2) ให้ผู้ที่มีส่วนร่วมเข้ามาประเมินผลการบริหารจัดการ

3) ให้ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและต้องร่วมรับผิดชอบ

4) กำหนดมาตรฐาน ผลลัพธ์ขององค์การให้ชัดเจนและสามารถวัดได้จริง

5) การสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม

6) ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้อง

7) ทุกคนต้องปฏิบัติตามมติหรือข้อตกลงของกลุ่มหรือขององค์กร

8) ประสาน ส่งเสริม สื่อสาร และสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน ชุมชน ได้รับทราบ

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อรูปแบบ คือ

1) ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการแนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2) ผู้มีส่วนร่วมไม่รับทราบหน้าที่ของตนเองที่จะต้องปฏิบัติ

3) ความแตกต่างของระดับการศึกษาของผู้เข้ามามีส่วนร่วม

4) ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่จะต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนหรืองานที่เข้ามาจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ได้นำเสนอ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา โดยทำการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องชัดเจน สามารถนำมากำหนดเป็นตัวแปรไว้ในแต่ละองค์ประกอบหลักของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Keeves, 1988; พูลสุข หิงคานนท์, 2540; รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2548 กล่าวไว้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ สรุปได้ดังนี้ “รูปแบบต้องมีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรที่ศึกษา สามารถใช้พยากรณ์สิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนเป็นการสร้างความคิดรวบยอดใหม่ และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่จะทำ”

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการวิจัยนี้ เป็น

รูปแบบการบริหารการศึกษาแบบหนึ่งที่สร้างขึ้นตามหลักการแนวคิด ทฤษฎีทางบริหารการศึกษาและการมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่ผู้บริหารเขตพื้นที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินการ บริหารจัดการองค์การให้เหมาะสมกับบริบทของตนนำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้กำหนดไว้และเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเป็นไปตามนโยบายการศึกษาของชาติ ที่ได้กำหนดไว้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา สถาบันวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1) เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ 2) เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ร่วมระดมทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเข้าใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

3. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขของรูปแบบถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบของรูปแบบที่เป็นไปตามหลักการของการสร้างรูปแบบเพราะสามารถอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรของสิ่งที่ศึกษาได้ชัดเจน สอดคล้องกับรูปแบบของจินตนา ศักดิ์ภู่อารม, 2545; วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารักษ์, 2547 ที่กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ ส่วนนำ (หลักการแนวคิด สภาพบริบท) ส่วนที่ 2 รูปแบบหรือ

องค์ประกอบของรูปแบบ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของรูปแบบ

4. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่กำหนดไว้ สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อหน่วยงานได้ก็คือ หลักการ แนวคิด ค่านิยม หรือวัฒนธรรมของบุคคลในหน่วยงานนั้นเป็นอย่างไร ดังเช่น ในงานวิจัยนี้ต้องการให้หน่วยงานมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้อำนวยการเขตพื้นที่ ผู้ร่วมงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่จะต้องร่วมมือกันสร้างหลักการ แนวคิดนั้นๆ ให้เกิดในตัวของผู้คนภายในเขตพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดทั่วทั้งองค์กร โดยให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความตระหนักรู้จนถึงขั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ก็จะสามารพัฒนาหน่วยงานไปตามทิศทางที่ต้องการได้ ที่ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่บุคลากรภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมี พบว่า 1) การใช้กระบวนการทางภาวะผู้นำ 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) กระบวนการติดต่อสื่อสาร 4) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ 5) กระบวนการตัดสินใจ 6) การกำหนดเป้าหมาย 7) กระบวนการควบคุมการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ทุกหลักการ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้ Likert (1961); House (1971); Yulk (1981); Swanberg (1996) อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช และคณะ; 2548)

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและเติบโตเป็น

ผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบภายในของตนเองให้ดี มีคุณภาพต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจองค์การของตนเอง และมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ชัดเจนในระบบการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ โดยการสร้างระบบการพัฒนาให้ครอบคลุมกระบวนการทำงาน พัฒนาบุคลากรในหน่วยงานที่ถือได้ว่าเป็นสายพานสำคัญในการจะทำงานทุกส่วนดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเชิงระบบ โดยทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้งภายในหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาใน 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ศึกษาใน 2 ระบบย่อย คือ ระบบย่อยด้านโครงสร้าง ระบบย่อยด้านองค์คณะบุคคล องค์ประกอบที่ 2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ บุคคลที่มีส่วนร่วม เรื่องที่มีส่วนร่วม วิธีการมีส่วนร่วม ขั้นตอนการมีส่วนร่วม และระดับการมีส่วนร่วม ที่ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเชิงระบบของ Owens (2001); วิจิตร ศรีสอ้าน, 2523; Likert (1961); House (1971); Yulk (1981); Swanberg (1996)

6. แนวทางการนำรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ที่พบจากการวิจัยนี้ คือ 1) หน่วยงานต้นสังกัด เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นนโยบาย กฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติ โดยมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุมชัดเจน 2) มีการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด และประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่ามีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการศึกษามากน้อยเพียงใด 3) จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้ในการศึกษาและเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไปในอนาคต 4) สร้างความรู้ความเข้าใจทุกขั้นตอนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อการขยายผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่อไป 5) กำหนดคำพรรณนางาน (Job description) บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน 6) รัฐบาลต้องกำหนดให้เป็นนโยบายและหรือมีการกำหนดเป็นกฎหมายให้องค์กรเอกชน บริษัทห้างร้าน ชุมชน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษา 7) สร้างวัฒนธรรมองค์การรูปแบบใหม่ที่มีความสำคัญต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม 8) กระจายอำนาจอย่างแท้จริงให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในทุกด้าน เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ 9) สร้างความตระหนักให้แก่ผู้ร่วมปฏิบัติงาน ผู้รับบริการ เกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับจินตนา ศักดิ์ภู่อารัม, 2545; วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, 2547; รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2548

7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่พบจากการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดเงื่อนไขความสำเร็จให้ชัดเจน 2) ให้ผู้ที่มีส่วนร่วมเข้ามาประเมินผลการบริหารจัดการ 3) ให้ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและต้องร่วมรับผิดชอบ 4) กำหนดมาตรฐาน ผลลัพธ์ขององค์การให้ชัดเจนและสามารถวัดได้จริง 5) การสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม 6) ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 7) ทุกคนต้องปฏิบัติตามมติหรือข้อตกลงของกลุ่มหรือขององค์การ 8) ประสาน ส่งเสริม สื่อสาร และสร้างความเข้าใจ

ให้กับประชาชน ชุมชน ได้รับทราบ สอดคล้องกับ อำนวยช่วย, สุมลทิพย์ ณ นคร (2006) กล่าวไว้ว่า “ปัจจัยการมีส่วนร่วมสถานศึกษาควรที่จะบริหารจัดการโดยผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำ กำหนดยุทธศาสตร์มาตรการในการที่จะทำงานตามโครงการให้สำเร็จสมบูรณ์ ที่จำกัดด้วยเวลา งบประมาณ ได้สร้างพลังแห่งความร่วมมือ (Team Building) กำหนดจุดรวมพลังความเป็นหนึ่งเดียวขององค์กร ความเป็นมา ทั้งภายในสถานศึกษาและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของคนต่องานให้ชัดเจน การมอบหมายงานตามความสามารถ ความถนัด สามารถนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลอย่างประจักษ์ชัดขึ้น ในหน่วยงาน (Best Practice) ซึ่งความร่วมมือ ร่วมใจจากบุคลากรทุก ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู นักการภารโรง นักเรียนตลอดทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน ผู้ปกครอง จะทำให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความผูกพัน มีความรักและหวงแหนต่อหน่วยงาน และพร้อมที่จะรักษาความดี ผลสัมฤทธิ์แห่งความพึงพอใจร่วมกันต่อไป

8. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ 1) ผู้มีส่วนร่วมไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะต้องปฏิบัติ 2) ผู้ร่วมงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่กล้าแสดงความคิดเห็น 3) เวลาของการเข้ามามีส่วนร่วมไม่ตรงกัน 4) ความแตกต่างของระดับการศึกษาของผู้เข้ามามีส่วนร่วม 5) ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่จะต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนหรืองานที่เข้ามาจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) บุคคลในองค์การขาดความรัก ความสามัคคีการร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

9. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้ทำการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ประกอบด้วย 2 ปัจจัย

ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และแหล่งที่มาของปัจจัยที่ส่งผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาจาก กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้ร่วมงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นั้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนด ผู้จัดหา ผู้ดำเนินการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการบริหารจัดการให้องค์กรเกิดการพัฒนาก้าวหน้าและอยู่รอด หรือองค์การเกิดการล้มเหลว ดังนั้นหน่วยงานการศึกษาเป็นองค์การที่มีจุดหมายอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่มีค่าจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความร่วมมือ ร่วมพลัง ระหว่างบุคลากรของหน่วยงานการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547: 1) กล่าวว่า “การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนา ต้องมีการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้การบริหารองค์การจึงมุ่งให้ความสำคัญกับตัวคนในกระบวนการบริหารงาน เพราะคนเป็นหัวใจของการทำงานทุกระบบ และมีผลช่วยให้งานนั้นสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ประเทศพัฒนาต่าง ๆ ในโลกจึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล สอดคล้องกับ Owens (2001) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Shared decision making) จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจหากใช้กลยุทธ์และสถานการณ์ที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดความเกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่ความมีพันธะผูกพันและนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล โดยผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น อาจประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ” บุคคลมีคุณภาพจะคิดทำการสิ่งใดย่อมมีโอกาสพบกับความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาเขตพื้นที่ให้มีสภาพบริบทที่เอื้อต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2) หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานระดับสูงควรใช้สารสนเทศเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ค้นพบนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นโครงการนำร่องการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขยายผลในเชิงปฏิบัติต่อไป

3) หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานในระดับสูงควรใช้สารสนเทศเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ค้นพบนี้ ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย และขยายผลในเชิงปฏิบัติไปยังหน่วยงานการศึกษาทั่วไป เพราะเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้หน่วยงานการศึกษาต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1) ควรมีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2) ควรมีการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปทดลองใช้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3) ควรมีการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา. รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับมัธยมศึกษา ตามแนวทาง
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.

จินตนา ศักดิ์ภู่อรัมย์. การนำเสนอรูปแบบการบริหาร
โรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต,
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ถวิล มาตรเอี่ยม. การปฏิรูปการศึกษา: โรงเรียนเป็น
ฐานการบริหารจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2545.

ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษา: ยกเครื่องทางปัญญา
ทางรอดจากความหายนะ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิศตวรรษที่ 21, 2541.

พูลสุข หิงคานนท์. การพัฒนาแบบการจัดองค์การ
ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณ
บัณฑิต, ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2542.

รุ่ง แก้วแดง. เรียนจีนอย่างรู้. กรุงเทพฯ: มติชน, 2542.

. ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน,
2542.

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. การพัฒนาแบบการบริหาร
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณ
บัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2548.

วิจิตร ศรีสอาน. ปรัชญาและพัฒนาการการบริหาร.
หลักและระบบการบริหารการศึกษา หน่วยที่

1-5, เล่มที่ 1 หน้า 1 - 24 . นนทบุรี: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2523.

วิสุทธิ วิจิตรพิชากรณ. การพัฒนาแบบการจัด
การศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์
ปริญญาคุุณบัณฑิต, ภาควิชาบริหาร
การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หลักและระบบ
บริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2544.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. รูปแบบการมีส่วนร่วมใน
สถานศึกษา วารสารวิชาการ. 4 (เมษายน
2545).

สุวิมล ว่องวานิชและคณะ. รายงานการประเมินการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน :
ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน. รายงานวิจัยเสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการ
สังเคราะห์ผลการติดตามและประเมินการ
ดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: พริก
หวานกราฟฟิค, 2549.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

. หน่วยที่ 7 ปัญหาและ
แนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการบริหารการศึกษาใน
ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและ
แนวโน้มการบริหารการศึกษา.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช,
2537.

อุทุมพร จามรมาน. โมเดล.วารสารวิชาการ 1-2
(มีนาคม 2541) หน้า 22 – 26.

- De Cenzo, David A. & Stephen, Robbins P. Human Resource Management. (4th ed). New York: John Wiley & Son. 1994.
- Gustavo, Wilehes C. The Meaning of Participation. In Brand : Peter. 1992.
- House, Robert J. A Path-Goal Theory of Leadership Effectiveness. Administrative Science Quarterly 16. (September 1971). P 321 – 329.
- Keeves, John P. “Models and Model Building”. In Keeves, John P. (editor). Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook. U.K: Pergamum Press, 1988.
- Likert, R.. The human organization. New York: McGraw – Hill, 1961.
- Owens, R. Organizational Behavior in Schools. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc., 2001.
- Swansburg, R. Management and Leadership For Nurse Manages. Boston: Jones and Bartlett Publishes, 1990. 1996.
- Yukl, G. Leadership in organizations. 4th ed. New York: Prentice-Hall, 1981.

